

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МОРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО І ТРУДОВОГО ПРАВА

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

**щодо змісту та організації самостійної роботи студентів, поточного і
підсумкового контролю їх знань з предмету**

Цивільне право країн ЄС

Одеса 2017

Укладачі: Мошак Г.Г., доктор юридичних наук, завідувач кафедри цивільного і трудового права Одеського національного морського університету

Іванова О.М. ст. викладач кафедри цивільного і трудового права Одеського національного морського університету

Рекомендовано до друку рішенням кафедри цивільного і трудового права Одеського національного морського університету

Протокол № 1 від 1 вересня 2017 року

Тематичний план курсу

	Тема	Лекц.	Сем.
1.	Тема 1. Основні цивільно-правові системи сучасності	2	2
2.	Тема 2. Джерела цивільного і торгового права країн ЄС	2	2
3.	Тема 3. Фізична особа в цивільному праві країн ЄС	2	2
4.	Тема 4. Юридичні особи у цивільно-правових системах країн ЄС	2	2
5.	Тема 5. Торгові товариства в зарубіжних цивільно-правових системах	2	2
6.	Тема 6. Представництво в цивільному праві країн ЄС. Торгове представництво. Комерсанти та торгові угоди	2	2
7.	Тема 7. Речові права в зарубіжних цивільно-правових системах країн ЄС	2	2
8.	Тема 8. Загальні положення про зобов'язання в цивільному праві країн ЄС. Загальні положення про договори в цивільному праві країн ЄС	2	2
9.	Тема 9. Загальні положення сімейного права	2	2
10	Тема 10. Спадкове право	2	2
	всьогоГО годин	20	20

Зміст програми за темами лекцій

Тема 1. Основні цивільно-правові системи сучасності

Поняття цивільно-правової системи (сім'ї). Основні складові цивільно-правової системи. Основні цивільно-правові системи сучасного світу. Місце цивільного права України серед цивільно-правових систем сучасності. Тенденції розвитку сучасних цивільно-правових систем. Загальна характеристика континентальної (романо-германської) системи. Поділ континентального права на приватне й публічне. Рецепція римського приватного права: поняття і види. Прямая, опосередкована й латентна (прихована) рецепція. Романська підсистема цивільного права. Германська підсистема цивільного права. Східноєвропейська система цивільного права: поняття та загальні риси. Центральноєвропейська система цивільного права: загальна характеристика.

Тема 2. Джерела цивільного і торгового права країн ЄС

Поняття джерел цивільного і торгового права країн ЄС. Закони. Адміністративні акти. Судовий прецедент. Судова практика. Звичай та звичаєвості. Співвідношення різних джерел права в країнах континентальної Європи. Джерела цивільного і торгового права в країнах континентальної системи права. Співвідношення цивільних і торгових кодексів країн ЄС. Джерела цивільного і торгового права Франції. Французький цивільний кодекс (ФЦК) 1804 р. (Кодекс Наполеона). Значення ФЦК і його вплив на розвиток цивільного права в країнах світу. Французький торговий кодекс 1807 р. (ФТК): загальна характеристика, значення; співвідношення з ФЦК. Джерела цивільного і торгового права Німеччини. Германське цивільне уложення (ГЦУ) 1900 р.: загальні риси та значення. Германське торгове уложення (ГТУ) 1900 р.: загальні риси, значення; співвідношення з ГЦУ.

Тема 3. Фізична особа в цивільному праві країн ЄС

Поняття фізичної особи в цивільному праві країн ЄС. Джерела цивільно-правового статусу фізичних осіб в зарубіжних правових системах. Основні принципи цивільної правоздатності фізичної особи у праві країн ЄС. Позбавлення правоздатності. Правоздатність дитини, яка ще не народилася. Припинення правоздатності фізичної особи. Оголошення особи безвісно відсутньою та померлою. Презумпція безвісної відсутності у цивільному праві Франції. Оголошення громадянина померлим за законодавством Німеччини. Визнання

безвісної відсутності та оголошення особи померлою в країнах прецедентного права. Поняття і зміст дієздатності в різних цивільно-правових системах. Особливості дієздатності фізичної особи у праві Франції, Німеччини. Дієздатність осіб при укладенні угод в цивільному праві країн ЄС. Види та наслідки угод, укладених з порушенням вимог до дієздатності осіб.

Тема 4. Юридичні особи у цивільно-правових системах країн ЄС

Поняття та ознаки юридичної особи в різних цивільно-правових системах.. Теорії юридичної особи в доктрині цивільного права країн ЄС. Фікція юридичної особи. Теорія реальності юридичної особи.

Види юридичних осіб в різних цивільно-правових системах світу. Юридичні особи публічного права. Юридичні особи приватного права. Спілки та установи в цивільному праві Німеччини. Товариства та асоціації Франції. Об'єднання із спільною економічною ціллю. Способи утворення юридичних осіб в цивільно-правових системах країн ЄС. Правоздатність юридичної особи. Загальна і спеціальна правоздатність юридичної особи в цивільному праві Німеччини. Легалізація загальної дієздатності. Визнання дієздатності юридичної особи: форми і методи.

Тема 5. Торгові товариства в зарубіжних цивільно-правових системах

Поняття торгового товариства як організаційної форми об'єднання осіб. Спільні риси торгових товариств різних країн ЄС. Основні види торгових товариств в країнах романо-германського права. Персональні товариства. Статутні товариства. Повне товариство. Командитні товариства в країнах континентальної Європи. Поняття, види та правові засади акціонерних товариств в цивільно-правових системах країн ЄС. Поняття та види акцій. Створення акціонерного товариства. Членство в акціонерному товаристві. Правовий статус акціонера в різних цивільно-правових системах країн ЄС.

Товариство з обмеженою відповідальністю в праві країн ЄС: поняття, види, правові основи діяльності, органи товариства, статус учасників товариства.

Тема 6. Представництво в цивільному праві країн ЄС. Торгове представництво. Комерсанти та торгові угоди

Поняття представництва в цивільному праві країн ЄС. Пряме та законне представництво в країнах континентальної Європи. (Франція, Німеччина). Торгове представництво та посередництво в континентальній цивільно-правовій системі. Представництво службовців торгового товариства (прокура, торгове повноваження, комівоаяжерство). Самостійні торгові представники (торгові агенти) в правових системах країн ЄС.

Правові форми здійснення комерційної діяльності в країнах ЄС. Поняття комерсанта (підприємця) в різних правових системах. Поняття торгової (комерційної) угоди в законодавстві країн з дуалістичною системою приватного права. Значення комерсантів та торгових угод в цивільному та торговому праві країн ЄС. Реєстрація комерсантів (торгова реєстрація). Значення та принципи торгової реєстрації. Торгові книги комерсантів. Фірмове найменування. Право комерсанта на фірму.

Тема 7. Загальні положення про зобов'язання в цивільному праві країн ЄС. Загальні положення про договори в цивільному праві країн ЄС

Поняття та види зобов'язань у різних правових системах. Підстави виникнення зобов'язань. Зобов'язання із договору та квазідоговору, делікту та квазиделікту в цивільному праві Франції. Зобов'язання із закону, угоди, делікту, безпідставного збагачення та ведення чужих справ без доручення у праві Німеччини.

Умови і принципи виконання зобов'язань в правових системах країн ЄС. Цивільно-правова відповідальність за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань. Збитки в цивільному праві країн ЄС. Компенсаторні та мораторні, конкретні та абстрактні збитки. Вина боржника в заподіянні шкоди. Підстави звільнення боржника від відповідальності. Неможливість виконання зобов'язання боржником. Випадок та непереборна сила в різних цивільно-правових системах.

Поняття договорів в цивільному праві країн ЄС. Класифікація договорів. Односторонні та синалагматичні (двосторонні), оплатні та безоплатні, консенсуальні та реальні, мінові та ризикові договори в країнах континентальної Європи. Зміст договору. Істотні, звичайні та випадкові умови

договору в цивільному праві країн романо-германської системи. Значення договору. Укладення договору. Оферта та акцепт у цивільному праві країн ЄС.

Умови дійсності договору в цивільно-правових системах країн ЄС. Вимоги до суб'єктів договору. Правове значення змісту договору. Воля та волевиявлення в договорі. Форма договору та її значення. Законна підстава договору (кауза) в країнах континентальної Європи. Зустрічна винагорода у договорі в англо-американській системі права.

Тема 8. Забезпечення зобов'язань в цивільному праві країн ЄС. Зобов'язання із заподіяння шкоди

Поняття способів забезпечення зобов'язань в доктрині цивільного права країн ЄС. Види способів забезпечення зобов'язань. Неустойка у праві країн континентальної Європи. Поручка в цивільному праві країн ЄС. Поняття застави та її види в різних правових системах. Застава нерухомого майна. Поняття, види іпотеки та джерела її правового регулювання в країнах різних цивільно-правових систем: континентальної (Франція, Німеччина та ін.). Підстави виникнення іпотеки за законодавством країн ЄС. Реєстрація іпотеки. Права та обов'язки сторін за угодою іпотеки. Перехід права власності на предмет іпотеки. Задоволення вимог кредитора за рахунок заставленого майна.

Поняття позадоговірних зобов'язань та зобов'язань із заподіяння шкоди у різних цивільно-правових системах. Джерела правового регулювання зобов'язань із заподіяння шкоди. Формула генерального делікту в країнах континентальної цивільно-правової системи. Система змішаного делікту.

Поняття шкоди в цивільному праві країн ЄС. “Номінальна шкода” в деліктних зобов'язаннях. Майнова та моральна шкода в зобов'язаннях по відшкодуванню. Причинний зв'язок в деліктних зобов'язаннях та його значення. Непряма шкода, віддалена шкода та шкода, що виникла за відсутності адекватного причинного зв'язку. Вина в зобов'язаннях із заподіяння шкоди. Розмежування деліктної та договірної відповідальності. Конкуренція позовів (конкуренція відповідальності) в цивільному праві Німеччини. Поняття та способи компенсації моральної шкоди в зарубіжних цивільно-правових системах.

Тема 9. Загальні положення сімейного права

Загальна характеристика джерел сімейного права країн ЄС. Поняття шлюбу у праві країн ЄС. Умови укладення шлюбу в праві країн ЄС. Заручини та їх правове значення. Порядок укладення шлюбу. Перешкоди до укладення шлюбу у різних цивільно-правових системах. Наслідки порушення умов укладення шлюбу. Визнання шлюбу недійсним та його правові наслідки. Підстави припинення шлюбу у різних цивільно-правових системах країн ЄС.

Права та обов'язки подружжя в праві країн ЄС. Особисті немайнові правовідносини подружжя. Правовий режим майна подружжя. Обов'язки подружжя по взаємному утриманню.

Правове становище дітей. Основні права і обов'язки батьків і дітей. Обов'язок батьків по утриманню дитини. Опіка та усиновлення в праві країн ЄС.

Тема 10. Спадкове право

Поняття та джерела спадкового права країн континентальної системи права (Франція, Німеччина). Поняття спадщини. Спадкування за заповітом. Поняття та форма заповіту в праві країн ЄС. Види заповіту. Заповідальні розпорядження. Свобода заповіту в різних цивільно-правових системах. Відкликання та зміна заповіту. Виконання заповіту.

Спадкування за законом у цивільному праві країн ЄС. Суб'єкти спадкування за законом. Привілейовані спадкоємці за законом в спадковому праві країн ЄС. Частки спадкоємців за законом у спадковому майні.

Перехід спадкового майна до спадкоємців у країнах континентальної системи права. Інститут особистого представника за заповітом та адміністратора спадкового майна в праві англо-американської системи. Відповідальність за боргами спадкодавця.

Плани семінарських занять

Компетенції:

- **Загальні:** засвоєння основ базових знань з професії; здатність до аналізу і синтезу; розв'язання проблем; міжособистісні навички та уміння; здатність працювати самостійно; дослідницькі навички і уміння; здатність застосовувати знання на практиці.

- **Глобальні:** критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі; знання особливостей та тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку; вміння проводити дослідження міжнародного характеру та масштабу; бути обізнаним та ставитись з повагою до культурного різноманіття народів.

- **Спеціальні:** студенти повинні оволодіти правилами самостійної роботи з відповідними нормативно-правовими актами, навичками практичної роботи, засвоїти зміст основних цивільно-правових інститутів, об'єктивні закономірності їх розвитку, сутність відповідних правових категорій, навчитися розуміти зміст норм зарубіжного цивільного права, набутти досвіду науково-дослідної роботи в цій галузі правової науки.

Заняття 1. Основні цивільно-правові системи сучасності

1.1. Основні складові цивільно-правової системи

1.2. Місце цивільного права України серед цивільно-правових систем сучасності.

1.3. Тенденції розвитку сучасних цивільно-правових систем

Теми рефератів:

Загальна характеристика континентальної (романо-германської) системи.

Основні складові цивільно-правової системи.

Основні цивільно-правові системи сучасного світу.

Місце цивільного права України серед цивільно-правових систем сучасності.

Тенденції розвитку сучасних цивільно-правових систем.

Рецепція римського приватного права: поняття і види.

Романська підсистема цивільного права.

Германська підсистема цивільного права.

Східноєвропейська система цивільного права: поняття та загальні риси.

Центральноевропейська система цивільного права: загальна характеристика.

Заняття 2. Джерела цивільного і торгового права країн ЄС

- 2.1. Поняття, види та особливості джерел цивільного і торгового права країн ЄС
- 2.2. Співвідношення різних джерел права в країнах континентальної Європи.
- 2.3. Джерела цивільного і торгового права в країнах континентальної системи права.
- 2.4. Співвідношення цивільних і торгових кодексів країн ЄС.

Теми рефератів:

1. Джерела цивільного і торгового права в країнах континентальної системи права
2. Поняття джерел цивільного і торгового права країн ЄС.
3. Співвідношення різних джерел права в країнах континентальної Європи.
4. Співвідношення цивільних і торгових кодексів країн ЄС.
5. Германське торгове уложення (ГТУ) 1900 р.: загальні риси, значення; співвідношення з ГЦУ.

Заняття 3. Фізична особа в цивільному праві країн ЄС

- 3.1. Поняття фізичної особи в цивільному праві країн ЄС.
- 3.2. Джерела та основні принципи цивільно-правового статусу фізичних осіб в зарубіжних правових системах.
- 3.3. Позбавлення та припинення правоздатності фізичної особи.
- 3.4. Оголошення особи безвісно відсутньою та померлою.
- 3.5. Види та наслідки угод, укладених з порушенням вимог до дієздатності осіб

Теми рефератів:

- 1..Оголошення особи безвісно відсутньою та померлою.
- 2..Особливості дієздатності фізичної особи у праві Франції, Німеччини.

- 3.Поняття фізичної особи в цивільному праві країн ЄС
- 4.Визнання безвісної відсутності та оголошення особи померлою в країнах прецедентного права.
- 5.Основні принципи цивільної правоздатності фізичної особи у праві країн ЄС.

Заняття 4. Юридичні особи у цивільно-правових системах країн ЄС

- 4.1. Поняття та ознаки юридичної особи в різних цивільно-правових системах.
- 4.2. Теорії юридичної особи в доктрині цивільного права країн ЄС.
- 4.3.Фікція юридичної особи. Теорія реальності юридичної особи.

Теми рефератів:

- 1.Види юридичних осіб в різних цивільно-правових системах світу.
- 2..Юридичні особи публічного права в цивільному праві країн ЄС
- 3..Правоздатність юридичної особи.
- 4..Загальна і спеціальна правоздатність юридичної особи в цивільному праві Німеччини.
- 5.Визнання дієздатності юридичної особи: форми і методи в цивільному праві країн ЄС.
- 6.Способи утворення юридичних осіб в цивільно-правових системах країн ЄС
- 7.Поняття та ознаки юридичної особи в різних цивільно-правових системах

Заняття 5. Торгові товариства в зарубіжних цивільно-правових системах.

- 5.1. Поняття торгового товариства як організаційної форми об'єднання осіб.
- 5.2. Спільні риси торгових товариств різних країн ЄС.
- 5.3.Основні види торгових товариств в країнах романо-германського права.

Теми рефератів:

- 1.Поняття представництва в цивільному праві країн ЄС.
- 2.Пряме та законне представництво в країнах континентальної Європи. (Франція, Німеччина).
- 3.Торгове представництво та посередництво в континентальній цивільно-правовій системі.
- 4.Представництво службовців торгового товариства (прокура, торгове повноваження, комівояжерство).
- 5.Самостійні торгові представники (торгові агенти) в правових системах країн ЄС.
- 6.Реєстрація комерсантів (торгова реєстрація). Значення та принципи торгової реєстрації.
- 7.Торгові книги комерсантів. Фірмове найменування.
- 8.Право комерсанта на фірму.

Заняття 6. Представництво в цивільному праві країн ЄС.Торгове представництво. Комерсанти та торгові угоди

- 6.1.Поняття представництва в цивільному праві країн ЄС.
- 6.2. Пряме та законне представництво в країнах континентальної Європи.
- 6.3.Торгове представництво та посередництво в континентальній цивільно-правовій системі.
- 6.4. Представництво службовців торгового товариства.
- 6.5. Самостійні торгові представники (торгові агенти) в правових системах країн ЄС.

Теми рефератів:

- 1.Торгове представництво та посередництво в континентальній цивільно-правовій системі.

2.Поняття представництва в цивільному праві країн ЄС.

3.Поняття торгового товариства як організаційної форми об'єднання осіб

Заняття 7. Речові права в зарубіжних цивільно-правових системах країн ЄС

7.1.Поняття та види речових прав у цивільно-правових системах країн ЄС.

7.2.Абсолютний характер речових прав.

7.3.Право слідування та право переваги в речових правах.

7.4.Об'єкти речових прав в цивільному праві країн ЄС.

7.5.Класифікація об'єктів речового права. Рухоме й нерухоме майно в цивільному праві різних країн ЄС.

Теми рефератів:

1.Об'єкти речових прав в цивільному праві країн ЄС та їх класифікація

2..Поняття та види речових прав у цивільно-правових системах країн ЄС.

3.Підстави набуття права власності в цивільному праві країн ЄС.

4.Поняття, зміст та форми права власності в правових системах країн ЄС.

5.Поняття та зміст права власності в правових системах країн ЄС

6.Захист права власності у цивільному праві країн ЄС.

Заняття 8. Загальні положення про зобов'язання в цивільному праві країн ЄС. Загальні положення про договори в цивільному праві країн ЄС

8.1. Поняття та види зобов'язань у різних правових системах.

8.2.Підстави виникнення зобов'язань.

8.3.Зобов'язання із договору та квазідоговору, делікту та квазіделікту. 8.4.Зобов'язання із закону, угоди, делікту, безпідставного збагачення та ведення чужих справ без доручення.

8.5. Цивільно-правова відповідальність за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань.

8.6.Збитки в цивільному праві країн ЄС.

Теми рефератів:

1.Поняття способів забезпечення зобов'язань в доктрині цивільного права країн ЄС.

2.Поняття та види зобов'язань у різних правових системах.

3.Поняття позадоговірних зобов'язань та зобов'язань із заподіяння шкоди у різних цивільно-правових системах.

4.Зобов'язання із договору та квазідоговору, делікту та квазіделікту в цивільному праві Франції.

5.Цивільно-правова відповідальність за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань в цивільному праві країн ЄС.

6.Вина в зобов'язаннях із заподіяння шкоди в цивільному праві країн ЄС.

7.Майнова та моральна шкода в зобов'язаннях по відшкодуванню в цивільному праві країн ЄС.

8.Зобов'язання із закону, угоди, делікту, безпідставного збагачення та ведення чужих справ без доручення у праві Німеччини.

9.Види способів забезпечення зобов'язань в цивільному праві країн ЄС.

Заняття 9. Спадкове право

9.1. Поняття та джерела спадкового права країн континентальної системи права

9.2.Поняття спадщини. Спадкування за заповітом.

9.3. Спадкування за законом у цивільному праві країн ЄС.

9.4.Суб'єкти спадкування.

9.5.Перехід спадкового майна до спадкоємців у країнах континентальної системи права. 9.6.Відповідальність за боргами спадкодавця.

Теми рефератів:

- 1.Поняття та джерела спадкового права країн континентальної системи права (Франція, Німеччина).
- 2..Інститут особистого представника за заповітом та адміністратора спадкового майна в праві англо-американської системи.
- 3..Відкликання та зміна заповіту, виконання заповіту в цивільному праві країн ЄС.
- 4..Відповідальність за боргами спадкодавця в цивільному праві країн ЄС.
- 5.Перехід спадкового майна до спадкоємців в країнах континентальної системи права.
- 6..Спадкування за законом у цивільному праві країн ЄС
- 7..Спадкування за заповітом цивільному праві країн ЄС
- 8..Свобода заповіту в різних цивільно-правових системах.
- 9.Види заповіту. Заповідальні розпорядження в цивільному праві країн ЄС.
- 10.Частки спадкоємців за законом у спадковому майні в цивільному праві країн ЄС.

Заняття 10. Загальні положення сімейного права

- 10.1.загальна характеристика джерел сімейного права країн ЄС.
- 10.2. Поняття шлюбу у праві країн ЄС.
- 10.3.Умови укладення шлюбу в праві країн ЄС.
- 10.4. Визнання шлюбу недійсним та його правові наслідки.
- 10.5.Підстави припинення шлюбу у різних цивільно-правових системах країн ЄС.
- 10.6.Права та обов'язки подружжя в праві країн ЄС.

Теми рефератів:

1. Загальна характеристика джерел сімейного права країн ЄС
2. Правовий режим майна подружжя
3. Поняття шлюбу у праві країн ЄС.
4. Порядок укладення шлюбу. Перешкоди до укладення шлюбу у різних цивільно-правових системах.
5. Визнання шлюбу недійсним та його правові наслідки.
6. Особисті немайнові правовідносини подружжя за сімейн права країн ЄС.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійною роботою студентів є спланована пізнавальна організаційно та методично направлена діяльність, що здійснюється без безпосередньої допомоги викладача, та яка спрямована на досягнення конкретного результату – засвоєння навчального матеріалу самостійно, у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Самостійна робота спрямована на вироблення у студентів навичок роботи з нормативно-правовими актами, науковою літературою та іншими джерелами, формування таких рис майбутнього юриста, як самостійність, активність, ініціативність та інші.

Самостійна робота студентів включає: опрацювання прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем та питань, що винесені на самостійне опрацювання; підготовку конспектів навчальних текстів; підготовку до семінарських занять; вирішення практичних завдань (в т.ч. їх письмове оформлення); виконання індивідуальних завдань; роботу з додатковими джерелами для поглибленого вивчення матеріалу; систематизацію навчального матеріалу перед іспитом тощо.

Оцінки, отримані студентами за виконання завдань самостійної роботи, враховуються при підсумковому контролі знань.

Питання з курсу, які виносяться на самостійне вивчення:

ТЕМА1. : Основні цивільно-правові системи сучасності.

1. Прецедентне та статутне право.
2. Загальні риси цивільно-правових систем: традиційної, мусульманської, центральноєвропейської, східноєвропейської

ТЕМА 2: Джерела цивільного і торгового права зарубіжних країн.

1. Французький цивільний кодекс (ФЦК)1804 р. (Кодекс Наполеона): загальна характеристика.
2. Загальна характеристика Французького торгового кодексу (1807 р.)
3. Германське цивільне уложення (ГЦУ) 1900 р.: та Германське торгове уложення (ГТУ) 1900 р.: загальна характеристика
4. Загальне право і право справедливості в Англії

ТЕМА 3: Фізична особа в цивільному праві зарубіжних країн.

1. Поняття та особливості дієздатності фізичної особи у праві Англії та США.
2. Емансипація неповнолітніх в континентальній системі права.

ТЕМА 4: Юридичні особи в зарубіжних цивільно-правових системах.

1. Види юридичних осіб у континентальній цивільно-правовій системі
2. Види юридичних осіб та інші форми здійснення підприємництва англо-американській цивільно-правовій системі
3. Загальна і спеціальна правоздатність юридичної особи в цивільному праві Німеччини.
4. Спілки та установи в цивільному праві Німеччини.
5. Товариства та асоціації Франції.
6. Корпорації в праві Англії.

ТЕМА 5 Торгові товариства в зарубіжних цивільно-правових системах

1. Повне товариство в різних зарубіжних цивільно-правових системах.
2. Командитні товариства в країнах континентальної Європи.
3. Корпорації з обмеженою відповідальністю в Англії.
4. Основні положення про акціонерні товариства в законодавстві зарубіжних цивільно-правових систем.
5. Товариство з обмеженою відповідальністю в праві зарубіжних країн.
6. Органи товариства з обмеженою відповідальністю в праві зарубіжних країн.
7. Приватна компанія в цивільному праві Англії.

ТЕМА 6: Представництво в цивільному праві зарубіжних країн. Торгове

представництво Торгові товариства в зарубіжних цивільно-правових системах

1. Правовий статус комерсанта в зарубіжних правових системах.
2. Реєстрація комерсантів (торгова реєстрація).
3. Поняття торгової (комерційної) угоди в законодавстві країн з дуалістичною системою приватного права.
4. Фірмове найменування. Право комерсанта на фірму в цивільному та торговому праві зарубіжних країн.

ТЕМА 7: Речові права в зарубіжних цивільно-правових системах. Право власності.

1. Захист права власності. Віндикаційний та негаторний позови в романо-германській цивільно-правовій системі.
2. Захист права власності. Загальні позови з правопорушень в англо-американській системі права.
3. Приватноправові сервітути в зарубіжних національних правових системах.

ТЕМА 8: Загальні положення про зобов'язання в цивільному праві зарубіжних країн. Загальні положення про договори в цивільному праві зарубіжних країн. Забезпечення зобов'язань.

1. Множинність та зміна осіб у зобов'язаннях.
2. Припинення зобов'язань: поняття, способи
3. Юридичні наслідки невиконання зобов'язання чи виконання його з порушенням умов.
4. Зміст договору в різних цивільно-правових системах
5. Порядок укладення договору. Оферта та акцепт у цивільному праві ФРН, Франції, Англії .
6. Неустойка в праві країн континентальної Європи. Штраф. Порука .
7. Поняття і види застави в різних правових системах.
8. Поняття, види іпотеки та джерела її правового регулювання в країнах континентальної та англо-американської правової системи.

ТЕМА 9: Спадкове право.

1. Реалізація спадкових прав у країнах континентальної та англо-американської правових систем
2. Виконання заповіту.
3. Привілейовані спадкоємці за законом в спадковому праві зарубіжних країн.
4. Інститут особистого представника за заповітом та адміністратора спадкового майна в праві англо-американської системи.
5. Відповідальність за боргами спадкодавця.

ТЕМА 10. Загальні положення сімейного права.

1. Правове становище дітей
2. Правовідносини батьків і дітей в зарубіжних цивільно-правових системах.

Питання для підготовки для складання заліку з предмету Цивільне право країн ЄС

1. Загальна характеристика континентальної (романо-германської) системи.
2. Об'єкти речових прав в цивільному праві країн ЄС та їх класифікація
3. Джерела цивільного і торгового права в країнах континентальної системи права
4. Поняття та види речових прав у цивільно-правових системах країн ЄС.
5. Поняття, зміст та форми права власності в правових системах країн ЄС.
6. Поняття представництва в цивільному праві країн ЄС.
7. Поняття фізичної особи в цивільному праві країн ЄС
8. Поняття та види зобов'язань у різних правових системах.
9. Істотні, звичайні та випадкові умови договору в цивільному праві країн романо-германської системи.
10. Загальна і спеціальна правоздатність юридичної особи в цивільному праві Німеччини.
11. Поняття договорів в цивільному праві країн ЄС.
12. Випадок та непереборна сила в різних цивільно-правових системах.
13. Співвідношення різних джерел права в країнах континентальної Європи.
14. Поняття позадоговірних зобов'язань та зобов'язань із заподіяння шкоди у різних цивільно-правових системах.
15. Свобода заповіту в різних цивільно-правових системах.
16. Особливості дієздатності фізичної особи у праві Франції, Німеччини.
17. Поняття способів забезпечення зобов'язань в доктрині цивільного права країн ЄС.
18. Дієздатність осіб при укладенні угод в цивільному праві країн ЄС
19. Законна підстава договору (кауза) в країнах континентальної Європи.

- 20.Поняття товарних знаків та знаків обслуговування в цивільному праві країн ЄС.
- 21.Визнання дієздатності юридичної особи: форми і методи в цивільному праві країн ЄС.
- 22.Поняття застави та її види в різних правових системах
- 23.Види заповіту. Заповідальні розпорядження в цивільному праві країн ЄС.
- 24.Правоздатність юридичної особи.
- 25.Поняття шкоди в цивільному праві країн ЄС.
- 26.Частки спадкоємців за законом у спадковому майні в цивільному праві країн ЄС.
- 27.Способи утворення юридичних осіб в цивільно-правових системах країн ЄС
- 28.Умови дійсності договору в цивільно-правових системах країн ЄС
- 29.Задоволення вимог кредитора за рахунок заставленого майна.
- 30.Юридичні особи публічного права в цивільному праві країн ЄС
- 31.Поняття та зміст права власності в правових системах країн ЄС
- 32.Зобов'язання із договору та квазідоговору, делікту та квазіделікту в цивільному праві Франції.
- 33.Цивільно-правова відповідальність за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань в цивільному праві країн ЄС.
- 34.Види юридичних осіб в різних цивільно-правових системах світу.
- 35.Підстави набуття права власності в цивільному праві країн ЄС.
- 36.Конкуренція позовів (конкуренція відповідальності) в цивільному праві Німеччини.
- 37.Визнання безвісної відсутності та оголошення особи померлою в країнах прецедентного права.
- 38.Правове значення змісту договору в цивільному праві країн ЄС.
- 39.Германське торгове уложення (ГТУ) 1900 р.: загальні риси, значення; співвідношення з ГЦУ.

40. Підстави звільнення боржника від відповідальності в цивільному праві країн ЄС.
41. Оферта та акцепт у цивільному праві країн ЄС.
42. Співвідношення цивільних і торгових кодексів країн ЄС.
43. Вина в зобов'язаннях із заподіяння шкоди в цивільному праві країн ЄС.
44. Германське цивільне уложення (ГЦУ) 1900 р.: загальні риси та значення.
45. Майнова та моральна шкода в зобов'язаннях по відшкодуванню в цивільному праві країн ЄС.
46. Визнання шлюбу недійсним та його правові наслідки.
47. Основні принципи цивільної правоздатності фізичної особи у праві країн ЄС.
48. Поняття торгового товариства як організаційної форми об'єднання осіб
49. Збитки в цивільному праві країн ЄС.
50. Поняття джерел цивільного і торгового права країн ЄС.
51. Види способів забезпечення зобов'язань в цивільному праві країн ЄС.
52. Поняття і зміст дієздатності в різних цивільно-правових системах.
53. Підстави виникнення іпотеки за законодавством країн ЄС.
54. Поняття та способи компенсації моральної шкоди в зарубіжних цивільно-правових системах.
55. Поняття та ознаки юридичної особи в різних цивільно-правових системах
56. Укладення договору в цивільному праві країн ЄС.
57. Особисті немайнові правовідносини подружжя за сімейн права країн ЄС.
58. Оголошення особи безвісно відсутньою та померлою.
59. Захист права власності у цивільному праві країн ЄС.
60. Зобов'язання із закону, угоди, делікту, безпідставного збагачення та ведення чужих справ без доручення у праві Німеччини.
61. Види та наслідки угод, укладених з порушенням вимог до дієздатності осіб.

- 62.Торгове представництво та посередництво в континентальній цивільно-правовій системі.
- 63.Загальна характеристика джерел сімейного права країн ЄС
- 64.Правовий режим майна подружжя
- 65.Поняття шлюбу у праві країн ЄС.
- 66.Порядок укладення шлюбу. Перешкоди до укладення шлюбу у різних цивільно-правових системах.
- 67.Поняття та джерела спадкового права країн континентальної системи права (Франція, Німеччина).
- 68.Інститут особистого представника за заповітом та адміністратора спадкового майна в праві англо-американської системи.
- 69.Відкликання та зміна заповіту, виконання заповіту в цивільному праві країн ЄС.
- 70.Відповідальність за боргами спадкодавця в цивільному праві країн ЄС.
- 71.Перехід спадкового майна до спадкоємців в країнах континентальної системи права.
- 72.Спадкування за законом у цивільному праві країн ЄС
- 73.Спадкування за заповітом цивільному праві країн ЄС

Питання для підготовки до ККР з предмету Цивільне право країн ЄС

- 1.Загальна характеристика континентальної (романо-германської) системи.
- 2.Об'єкти речових прав в цивільному праві країн ЄС та їх класифікація
- 3.Джерела цивільного і торгового права в країнах континентальної системи права
- 4.Поняття та види речових прав у цивільно-правових системах країн ЄС.
- 5.Поняття, зміст та форми права власності в правових системах країн ЄС.
- 6.Поняття представництва в цивільному праві країн ЄС.

- 7.Поняття фізичної особи в цивільному праві країн ЄС
- 8.Поняття та види зобов'язань у різних правових системах.
- 9.Істотні, звичайні та випадкові умови договору в цивільному праві країн романо-германської системи.
- 10.Загальна і спеціальна правоздатність юридичної особи в цивільному праві Німеччини.
- 11.Поняття договорів в цивільному праві країн ЄС.
- 12.Випадок та непереборна сила в різних цивільно-правових системах.
- 13.Співвідношення різних джерел права в країнах континентальної Європи.
- 14.Поняття позадоговірних зобов'язань та зобов'язань із заподіяння шкоди у різних цивільно-правових системах.
- 15.Свобода заповіту в різних цивільно-правових системах.
- 16.Особливості дієздатності фізичної особи у праві Франції, Німеччини.
- 17.Поняття способів забезпечення зобов'язань в доктрині цивільного права країн ЄС.
- 18.Дієздатність осіб при укладенні угод в цивільному праві країн ЄС
- 19.Законна підстава договору (кауза) в країнах континентальної Європи.
- 20.Поняття товарних знаків та знаків обслуговування в цивільному праві країн ЄС.
- 21.Визнання дієздатності юридичної особи: форми і методи в цивільному праві країн ЄС.
- 22.Поняття застави та її види в різних правових системах
- 23.Види заповіту. Заповідальні розпорядження в цивільному праві країн ЄС.
- 24.Правоздатність юридичної особи.
- 25.Поняття шкоди в цивільному праві країн ЄС.
- 26.Частки спадкоємців за законом у спадковому майні в цивільному праві країн ЄС.
- 27.Способи утворення юридичних осіб в цивільно-правових системах країн ЄС

28. Умови дійсності договору в цивільно-правових системах країн ЄС
29. Задоволення вимог кредитора за рахунок заставленого майна.
30. Юридичні особи публічного права в цивільному праві країн ЄС
31. Поняття та зміст права власності в правових системах країн ЄС
32. Зобов'язання із договору та квазідоговору, делікту та квазіделікту в цивільному праві Франції.
33. Цивільно-правова відповідальність за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань в цивільному праві країн ЄС.
34. Види юридичних осіб в різних цивільно-правових системах світу.
35. Підстави набуття права власності в цивільному праві країн ЄС.
36. Конкуренція позовів (конкуренція відповідальності) в цивільному праві Німеччини.
37. Визнання безвісної відсутності та оголошення особи померлою в країнах прецедентного права.
38. Правове значення змісту договору в цивільному праві країн ЄС.
39. Германське торгове уложення (ГТУ) 1900 р.: загальні риси, значення; співвідношення з ГЦУ.
40. Підстави звільнення боржника від відповідальності в цивільному праві країн ЄС.
41. Оферта та акцепт у цивільному праві країн ЄС.
42. Співвідношення цивільних і торгових кодексів країн ЄС.
43. Вина в зобов'язаннях із заподіяння шкоди в цивільному праві країн ЄС.
44. Германське цивільне уложення (ГЦУ) 1900 р.: загальні риси та значення.
45. Майнова та моральна шкода в зобов'язаннях по відшкодуванню в цивільному праві країн ЄС.
46. Визнання шлюбу недійсним та його правові наслідки.
47. Основні принципи цивільної правоздатності фізичної особи у праві країн ЄС.

- 48.Поняття торгового товариства як організаційної форми об'єднання осіб
- 49.Збитки в цивільному праві країн ЄС.
- 50.Поняття джерел цивільного і торгового права країн ЄС.
- 51.Види способів забезпечення зобов'язань в цивільному праві країн ЄС.
- 52.Поняття і зміст дієздатності в різних цивільно-правових системах.
- 53.Підстави виникнення іпотеки за законодавством країн ЄС.
- 54.Поняття та способи компенсації моральної шкоди в зарубіжних цивільно-правових системах.
- 55.Поняття та ознаки юридичної особи в різних цивільно-правових системах
- 56.Укладення договору в цивільному праві країн ЄС.
- 57.Особисті немайнові правовідносини подружжя за сімейн права країн ЄС.
- 58.Оголошення особи безвісно відсутньою та померлою.
- 59.Захист права власності у цивільному праві країн ЄС.
- 60.Зобов'язання із закону, угоди, делікту, безпідставного збагачення та ведення чужих справ без доручення у праві Німеччини.
- 61.Види та наслідки угод, укладених з порушенням вимог до дієздатності осіб.
- 62.Торгове представництво та посередництво в континентальній цивільно-правовій системі.
- 63.Загальна характеристика джерел сімейного права країн ЄС
- 64.Правовий режим майна подружжя
- 65.Поняття шлюбу у праві країн ЄС.
- 66.Порядок укладення шлюбу. Перешкоди до укладення шлюбу у різних цивільно-правових системах.
- 67.Поняття та джерела спадкового права країн континентальної системи права (Франція, Німеччина).
- 68.Інститут особистого представника за заповітом та адміністратора спадкового майна в праві англо-американської системи.

69.Відкликання та зміна заповіту, виконання заповіту в цивільному праві країн ЄС.

70.Відповідальність за боргами спадкодавця в цивільному праві країн ЄС.

71.Перехід спадкового майна до спадкоємців в країнах континентальної системи права.

72.Спадкування за законом у цивільному праві країн ЄС

73.Спадкування за заповітом цивільному праві країн ЄС

Варіанти контрольних робіт для виконання підсумкової модульної роботи

Варіант 1. (За прізвищем з літери А до Б)

1.Види юридичних осіб та інші форми здійснення підприємництва англо-американській цивільно-правовій системі.

2.Поняття та види торгового представництва в країнах континентального права.

3.Опіка та усиновлення в праві країн ЄС.

Варіант2 (За прізвищем з літери В до Г)

1.Спадкування за законом в різних цивільно-правових системах.

2.Класифікація договорів у цивільному праві країн ЄС.

3.Неустойка у праві країн континентальної Європи.

Варіант 3 (За прізвищем з літери Д до Ж)

1.Інститут особистого представника за заповітом та адміністратора спадкового майна 2.Загальна характеристика джерел сімейного права країн ЄС. 3.Поняття шлюбу у праві країн ЄС.

Варіант4 (За прізвищем з літери З до К)

1.Підстави виникнення іпотеки за законодавством країн ЄС.

2.Поняття шкоди в цивільному праві країн ЄС.

3..Поняття товарних знаків та знаків обслуговування в цивільному праві країн ЄС.

Варіант5 (За прізвищем з літери Л до Н)

1.Оферта та акцепт у цивільному праві країн ЄС.

2.Придбання права на товарний знак за правом країн ЄС.

3.Поняття та джерела спадкового права країн континентальної системи права

Варіант 6 (За прізвищем з літери О до Р)

1.Способи забезпечення виконання зобов'язань у цивільному і торговому праві країн ЄС.

2.Поняття договору в цивільному праві країн ЄС та їх класифікація.

3.Підстави припинення шлюбу у різних цивільно-правових системах країн ЄС.

Варіант7 (За прізвищем з літери С до У)

1.Реалізація спадкових прав у країнах континентальної та англо-американської правових систем.

2.Поняття договорів в цивільному праві країн ЄС.

3.Торгове (комерційне) представництво в англо-американській правовій системі.

Варіант 8 (За прізвищем з літери Ф до Ц)

1.Зобов'язання із заподіяння шкоди у праві ФРН, Франції.

2.Компенсація моральної шкоди в праві країн ЄС.

3.Поняття та джерела спадкового права країн ЄС.\

Варіант 9 (За прізвищем з літери Ч до Е)

1.Джерела цивільного і торгового права Франції.

2.Класифікація юридичних осіб в правових системах країн ЄС.

3.Поняття та види торгових товариств у праві країн ЄС.

Варіант 10. (За прізвищем з літери Ю до Я)

1. Види сервітутів.
2. Інститут довірчої власності в праві країн ЄС
3. Зміст та виконання зобов'язань в цивільно-правових системах країн ЄС.

Теми рефератів

Виконання реферату є однією із практичних форм навчального процесу, яка пов'язана з самостійним вивченням студентами цивільного права країн ЄС. Така форма навчальної роботи дозволяє студентам отримати, закріпити і поглибити теоретичні знання з основних проблем усієї навчальної дисципліни. Виконаний реферат дозволяє з'ясувати рівень теоретичної підготовки студента, а головне – його вміння самостійно і творчо працювати з літературними джерелами, правильно аналізувати, тлумачити і застосовувати чинне законодавство країн ЄС. Написання реферату необхідно розпочинати з підбору і вивчення законодавчих та нормативних актів та спеціальної наукової літератури з рекомендованої теми. При підготовці будь-якої теми реферату необхідно використовувати законодавство країн ЄС. Тема реферату обирається вільно відповідно до наведеного переліку, але не можуть виконуватися реферати на одну й ту ж саму тему студентами однієї форми навчання на протязі одного навчального року. За обсягом реферат повинен бути не менше 15-20 сторінок друкованого тексту. В структурному відношенні реферат повинен мати: зміст, вступ, основну частину, висновки, список використаних джерел. Зміст роботи повинен свідчити про те, що студент вивчив відповідний нормативний матеріал та літературні джерела, добре орієнтується в питаннях цивільного права країн ЄС, правильно аналізує законодавство, здатний змістовно та юридично грамотно викласти свої думки, робити необхідні висновки і обґрунтовувати свою позицію з дискусійних питань теми. В рефераті повинні бути посилання по тексту на відповідні літературні джерела, що використані при висвітленні теми. Недбало виконані і оформлені роботи, а також одинакові за змістом повертаються студентам. Якщо реферат оцінюється позитивно, то вона підлягає захисту.

1. Загальна характеристика континентальної (романо-германської) системи.
2. Об'єкти речових прав в цивільному праві країн ЄС.
3. Поняття, зміст та форми права власності в правових системах країн ЄС.
4. Поняття представництва в цивільному праві країн ЄС.

- 5.Поняття фізичної особи в цивільному праві країн ЄС
- 6.Поняття та види зобов'язань у різних правових системах.
- 7.Поняття договорів в цивільному праві країн ЄС.
- 8.Свобода заповіту в різних цивільно-правових системах.
- 9.Особливості дієздатності фізичної особи у праві Франції, Німеччини.
- 10.Поняття способів забезпечення зобов'язань в доктрині цивільного права країн ЄС.
- 11.Поняття товарних знаків та знаків обслуговування в цивільному праві країн ЄС.
- 12.Поняття застави та її види в різних правових системах
- 13.Правоздатність юридичної особи.
- 14.Поняття шкоди в цивільному праві країн ЄС.
- 15.Способи утворення юридичних осіб в цивільно-правових системах країн ЄС
- 16.Умови дійсності договору в цивільно-правових системах країн ЄС
- 17.Цивільно-правова відповідальність за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань в цивільному праві країн ЄС.
- 18.Конкуренція позовів (конкуренція відповідальності) в цивільному праві Німеччини.
- 19.Германське торгове уложення (ГТУ) 1900 р.: загальні риси, значення; співвідношення з ГЦУ.
- 20.Оферта та акцепт у цивільному праві країн ЄС.
- 21.Співвідношення цивільних і торгових кодексів країн ЄС.
- 22.Основні принципи цивільної правоздатності фізичної особи у праві країн ЄС.
- 23.Збитки в цивільному праві країн ЄС.
- 24.Підстави виникнення іпотеки за законодавством країн ЄС.
- 25.Поняття та способи компенсації моральної шкоди в зарубіжних цивільно-правових системах.

26. Особисті немайнові правовідносини подружжя за сімейн права країн ЄС.
27. Види та наслідки угод, укладених з порушенням вимог до дієздатності осіб.
28. Торгове представництво та посередництво в континентальній цивільно-правовій системі.
29. Правовий режим майна подружжя
30. Порядок укладення шлюбу. Перешкоди до укладення шлюбу у різних цивільно-правових системах.
31. Інститут особистого представника за заповітом та адміністратора спадкового майна в праві англо-американської системи.
32. Відкликання та зміна заповіту, виконання заповіту в цивільному праві країн ЄС.
33. Спадкування за законом у цивільному праві країн ЄС
34. Спадкування за заповітом цивільному праві країн ЄС

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за шкалою ЄКТС	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
		для курсової	для заліку
A	90-100	відмінно	зараховано
B	82-89	добре	
C	74-81		
D	64-73	задовільно	
E	60-63		
FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
F	1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованой літератури з курсу «Цивільне право країн ЄС»

1. Введение в сравнительное правоведение. Учебное пособие. / Х.Бехруз. – Одесса : «Юр. література», 2002
2. Богатых Е.А. Гражданское и торговое право: от древнего римского к современному российскому. Учебное пособие М.: Контракт, 2000
3. Гражданское и торговое право капиталистических государств. Изд. Третье, перераб. и доп.- М., Международные отношения, 1993
4. Канзафарова И.С. Гражданское и торговое право зарубежных стран. Уч. пособие. – Харьков: Одиссей, 2003
5. Коммерческое право зарубежных стран. Учебник для вузов. / Бушев А.Ю., Макарова О.А., Попондопуло В.Ф. – СПб.: Питер, 2003
6. Цивільне право України. Академічний курс. У двох томах. Том 1. Загальна частина. Підручник. / за ред. Шевченко Я.М. – К.: Ін Юре, 2003
7. Батлер Уильям Э., Гаши- М.Е. Корпорации и ценные бумаги по праву России и США. – М., Зерцало, 1997
8. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США. – К., 1999.
9. Богуславский М.М. Международное частное право. 2-е изд. – М., Международные отношения, 1994
10. Бушуев А.Ю., Макарова О.А. Коммерческое право зарубежных стран. – М.-С.-Птб. – К., - Х., 2003
11. Васильев Е.А. Правовое регулирование несостоятельности и банкротств в гражданском и торговом праве капиталистических государств. Учебн.пособ. – М., 1983
12. Васильченко В.В. Римське спадкове право на тлі права сучасного. – Запоріжжя: Верже, 1999
- Германское торговое уложение. – Бонн, 1993
13. Гражданские кодексы зарубежных стран./ Под. Ред. В.В.Безбаха. – М., Зерцало, 1999
14. Гражданское право. Учебник. Изд. Второе перераб. и доп. / Под ред. А.П.Сергеева, , Ч.1. – М., Проспект, 1997
15. Гражданское и торговое право капиталистических стран / Под ред. В.П.Мозолина и М.И.Кулагина – М., 1980
16. Гражданское и торговое право капиталистических стран / Под ред. Р.Л.Нарышкиной. – Ч.1. – М., 1983
- Гражданское, торговое и семейное право капиталистических стран. Сборник нормативных актов: авторское право. М., 1988
17. Гражданское, торговое и семейное право капиталистических стран. Сборник нормативных актов: гражданские и торговые кодексы. – М., 1986
18. Гражданское, торговое и семейное право капиталистических стран. Сборник нормативных актов: законодательство о компаниях, монополиях и конкуренции. – М., 1987
19. Гражданское, торговое и семейное право капиталистических стран. Сборник нормативных актов: обязательственное право. – М., 1989
20. Давид Р. Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности. – М., 1999
21. Единообразный торговый кодекс США. – М., 1996
22. Жамен С., Лакур Л. Торговое право: Учебн. пособ. - М., 1993

23. Загальна теорія держави і права. Навч. посібн./ За ред. В.В.Копейчикова – К., Юрінком Інтер, 1998
24. Загорулько А.И. Обязательства по возмещению вреда, причиненного субъектами гражданского права. – Харьков: Консум, 1996.
25. Зенин И.А. Гражданское и торговое право капиталистических стран. Учебное пособие. – М., МГУ, 1992. Зыкин И.С. Обычай и обыкновения в международной торговле. – М., 1983
26. Иванов И.Д. Современные монополии и конкуренция. – М., 1980
27. Канзафарова И.С. Гражданское и торговое право зарубежных стран. – Х.: Одиссей, 2003
28. Красавина Л.Н. Международные валютные и кредитные отношения капиталистических стран. – М., 1986
29. Кросс Руперт. Прецедент в английском праве. – М., 1985
30. Кулагин М.И. Государственно-монополистический капитализм и юридическое лицо. – М., 1987
31. Лазар Я. Собственность в буржуазной правовой теории. – М., 1985
32. Лунц Л.А. Денежное обязательство в гражданском и коллизионном праве капиталистических стран. – М., 1982
33. Мамутов В.К., Чувпило О.О. Господарче право зарубіжних країн. Підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. – К.: Ділова Україна, 1996
34. Матвеев Ю.Г. Англо-американское деликтное право. – М., 1973
35. Матвеев Ю.М. Международные конвенции по авторскому праву. – М., 1978
36. Медведев Е. Розенберг М. Конвенция ООН по договорам международной купли-продажи товаров / Внешняя торговля. – 1981. - №1
37. Международный коммерческий арбитраж. – К., 1995 Мусин В.А. Международные торговые контракты. – Л., 1986
38. Нарышкина Р.Л. Акционерное право США (Правовое положение предпринимательских корпораций США). – М., 1978
39. Нарышкина Р.Л. Источники гражданского и торгового права буржуазных государств. – М., 1956
- Общая теория государства и права. Академический курс в 2-х томах. Т.2. Теория права. – М., Зерцало, 1998
40. Основные институты гражданского права зарубежных стран. Сравнительно-правовое исследование. – М.: НОРМА, 1999
41. Памятники римского права: Законы XII таблиц. Институции Гая. Дигесты Юстиниана. – М.: Зерцало, 1997
42. Плотнікова Т.В. «Новий курс» Ф.Д. Рузвельта та еволюція цивільного права США. Автореф. дис. . . канд. юрид. Наук. – К., 1998
43. Саватье Р. Теория обязательств. – М., 1972
44. Савельев В.А. Гражданский кодекс Германии (история, система, институты): Учебн. пособие – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрист, 1994

45. Свядосц Ю.И. Регулирование ограничительной хозяйственной практики в буржуазном праве. Учебн. пособ. – М., 1988
46. Сравнительное правоведение. / Под ред. Ю.А. Тихомирова. – М., 1998
47. Харитонов О. Порівняльн е право Європи. Посібник. – Х.: Одіссей, 2002
48. Уолкер Р. Английская судебная система. – М., 1980 Ансон В. Договорное право. – М., 1984
49. Шапп Ян. Основы гражданского права Германии: Учебник. – М.: Бек, 1996
50. Теоретичні та практичні проблеми правового забезпечення соціально – економічного та політичного розвитку суспільства і держави: Монографія / В. Ф. Опришко, Ф.П. Шульженко, О.О. Гайдулін та ін.; За заг.ред. В. Ф. Опришка, Ф. П. Шульженка. К.: КНЕУ, 2006.
51. Шимон С.І. Цивільне та торгове право зарубіжних країн. Навч. посіб. (Курс лекцій). — К.: КНЕУ, 2004.
52. Гражданское и торговое право зарубежных стран. Учебник Под ред. Курбанова Р.А. "Издательство "Проспект", 2015 г. – 447с.
53. Право Европейского союза: Учебник для вузов / Под ред. С.Ю. Кашкина — М.: Юристь, 2009. – 1054 с.
54. Право Європейського Союзу: підручник/ за ред. В.І. Муравйова. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 704 с.

15. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Офіційний портал Верховної Ради України. Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.

Офіційний веб-сайт Конституційного суду України: [http:// www.kcu.gov.ua](http://www.kcu.gov.ua).

Офіційне Інтернет-представництво Президента України: [http:// www.president.gov.ua/](http://www.president.gov.ua/).

Офіційний сайт Вищої ради юстиції: <http://www.vru.gov.ua/>.

Офіційний веб-сайт Верховного суду України: [http:// www.scourt.gov.ua/](http://www.scourt.gov.ua/).

Офіційний веб-портал Судова влада України <http://court.gov.ua/>.

Офіційний сайт Кабінету Міністрів України: <http://kmu.gov.ua>.

Офіційний сайт Верховної ради України: <http://rada.gov.ua>.

Єдиний державний реєстр судових рішень України. Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua>.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ПРЕДМЕТУ

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО КРАЇН ЄС

Заняття 1. Основні цивільно-правові системи сучасності

-

Компетенції:

- **Загальні:** засвоєння основ базових знань з професії; здатність до аналізу і синтезу; розв'язання проблем; міжособистісні навички та уміння; здатність працювати самостійно; дослідницькі навички і уміння; здатність застосовувати знання на практиці.

- **Глобальні:** критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі; знання особливостей та тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку; вміння проводити дослідження міжнародного характеру та масштабу; бути обізнаним та ставитись з повагою до культурного різноманіття народів.

- **Спеціальні:** студенти повинні оволодіти правилами самостійної роботи з відповідними нормативно-правовими актами, навичками практичної роботи, засвоїти зміст основних цивільно-правових інститутів, об'єктивні закономірності їх розвитку, сутність відповідних правових категорій, навчитися розуміти зміст норм зарубіжного цивільного права, набутти досвіду науково-дослідної роботи в цій галузі правової науки.

Характер. Мета: Розглянути поняття та характеристики основних цивільно-правових систем сучасності

Питання для розгляду:

- 1.1. Основні складові цивільно-правової системи
- 1.2. Місце цивільного права України серед цивільно-правових систем сучасності.
- 1.3. Тенденції розвитку сучасних цивільно-правових систем

Практичне завдання:

Порівняйте законодавство України та Європейських держав(не менш 3) з цього питання та викладіть порівняльний аналіз у таблиці.

Вирішити тести:

1. Сукупність національних правових систем держави, які мають загальні риси, що виявляються в єдності закономірностей і тенденцій розвитку,

домінуючих форм (джерел) і принципів права, систем права і законодавства, організації правових установ, насамперед судової системи, схожості правових категорій та понять.

- А) правова система
- Б) тип правової системи
- В) система права
- Г) міжнародне право

2. Основним джерелом права в романо-германській системі права є:

- А) нормативно-правовий акт
- Б) судовий прецедент
- В) доктрина
- Г) звичай

3. Континентальна система права була розвинута на основі:

- А) рецепції давньоримської системи права
- Б) напрацювання судової практики
- В) канонічне право
- Г) правил поведінки, що склалися історично, у результаті багаторазового повторення людьми певних дій.

4. В якій країні існує дуалізм права:

- А) Франція
- Б) Україна
- В) Нідерланди
- Г) Італія

5. Якій системі права відповідає пандектна система законодавчого і літературного викладу цивільного права:

- А) романська
- Б) германська
- В) скандинавська
- Г) американська

Теми рефератів:

Загальна характеристика континентальної (романо-германської) системи.

Основні складові цивільно-правової системи.

Основні цивільно-правові системи сучасного світу.

Місце цивільного права України серед цивільно-правових систем сучасності.

Тенденції розвитку сучасних цивільно-правових систем.

Рецепція римського приватного права: поняття і види.

Романська підсистема цивільного права.

Германська підсистема цивільного права.

Східноєвропейська система цивільного права: поняття та загальні риси.

Центральноєвропейська система цивільного права: загальна характеристика.

Заняття 2. Джерела цивільного і торгового права країн ЄС

Компетенції:

- **Загальні:** засвоєння основ базових знань з професії; здатність до аналізу і синтезу; розв'язання проблем; міжособистісні навички та уміння; здатність працювати самостійно; дослідницькі навички і уміння; здатність застосовувати знання на практиці.

- **Глобальні:** критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі; знання особливостей та тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку; вміння проводити дослідження міжнародного характеру та масштабу; бути обізнаним та ставитись з повагою до культурного різноманіття народів.

- **Спеціальні:** студенти повинні оволодіти правилами самостійної роботи з відповідними нормативно-правовими актами, навичками практичної роботи, засвоїти зміст основних цивільно-правових інститутів, об'єктивні закономірності їх розвитку, сутність відповідних правових категорій, навчитися розуміти зміст норм зарубіжного цивільного права, набути досвіду науково-дослідної роботи в цій галузі правової науки.

Характер. Мета: Розглянути поняття та характеристику основних джерел цивільного і торгового права країн ЄС

Питання для розгляду:

2.1. Поняття, види та особливості джерел цивільного і торгового права країн ЄС

2.2. Співвідношення різних джерел права в країнах континентальної Європи.

2.3. Джерела цивільного і торгового права в країнах континентальної системи права.

2.4. Співвідношення цивільних і торгових кодексів країн ЄС.

Практичне завдання:

Порівняйте законодавство України та Європейських держав(не менш 3) з цього питання та викладіть порівняльний аналіз у таблиці.

Законспектувати у вигляді таблиці Відмінності джерел цивільного права у країнах континентальної Європи від джерел цього права в Англії.

Вирішить тести:

1. В якому році був прийнятий Кодекс Наполеону?

а 1942

б 1804

в 1823

г 1893

2. Яка друга офіційна назва Кодексу Наполеону?

а Німецьке торгове узгодження

б Французький торговий кодекс

в Французький цивільний кодекс

г Німецький цивільний кодекс

3. Запозичення однією державою більш розвиненого права іншою державою, це:

а рецепція в праві

б уніфікація

в шаріат

г імплементація

4. Головним джерелом якої держави є судовий прецедент?

а Ватикан

б Польща

в Велика Британія

г Німеччина

5. В якому році Німецьке уложення набрало законної сили?

а 1900

б 1943

в 1856

г 1998

6. Приведення норм різних країн до узгодженості, єдності та усунення суперечності, це?

а рецепція в праві

б уніфікація

в шаріат

г імплементація

7. Німецький цивільний кодекс складається з:

а 3 книг

б 5 книг

в 7 книг

г 9 книг

8. Прецедент є джерелом права для країн якої правової системи?

а романо-германська

б континентальна

в англо-саксонська

г мусульманська

9. До джерел романо-германської правової системи НЕ відносяться:

а закон

б прецедент

в правові доктрини

г міжнародні угоди

10. Німецький цивільний кодекс було прийнято в:

а 1900

б 1905

в 1897

г 1896

Теми рефератів:

1. Джерела цивільного і торгового права в країнах континентальної системи права
2. Поняття джерел цивільного і торгового права країн ЄС.
3. Співвідношення різних джерел права в країнах континентальної Європи.
4. Співвідношення цивільних і торгових кодексів країн ЄС.
5. Германське торгове уложення (ГТУ) 1900 р.: загальні риси, значення; співвідношення з ГЦУ.

Заняття 3. Фізична особа в цивільному праві країн ЄС

Компетенції:

- **Загальні:** засвоєння основ базових знань з професії; здатність до аналізу і синтезу; розв'язання проблем; міжособистісні навички та уміння; здатність працювати самостійно; дослідницькі навички і уміння; здатність застосовувати знання на практиці.

- **Глобальні:** критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі; знання особливостей та тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку; вміння проводити дослідження міжнародного характеру та масштабу; бути обізнаним та ставитись з повагою до культурного різноманіття народів.

- **Спеціальні:** студенти повинні оволодіти правилами самостійної роботи з відповідними нормативно-правовими актами, навичками

практичної роботи, засвоїти зміст основних цивільно-правових інститутів, об'єктивні закономірності їх розвитку, сутність відповідних правових категорій, навчитися розуміти зміст норм зарубіжного цивільного права, набутти досвіду науково-дослідної роботи в цій галузі правової науки.

Характер. Мета: Проаналізувати цивільно-правовий статус фізичних осіб в цивільному праві країн ЄС

Питання для розгляду:

- 3.1. Поняття фізичної особи в цивільному праві країн ЄС.
- 3.2. Джерела та основні принципи цивільно-правового статусу фізичних осіб в зарубіжних правових системах.
- 3.3. Позбавлення та припинення правоздатності фізичної особи.
- 3.4. Оголошення особи безвісно відсутньою та померлою.
- 3.5. Види та наслідки угод, укладених з порушенням вимог до дієздатності осіб

Практичне завдання:

Порівняйте законодавство України та Європейських держав(не менш 3) з цього питання та викладіть порівняльний аналіз у таблиці.

Законспектувати у вигляді таблиці: правоздатність у цивільному праві Німеччини, Франції, Англії, України.

Вирішити тести:

1. Що із нижчезазначеного не є індивідуалізуючою ознакою фізичної особи, як учасника цивільних відносин:

- А) Громадянство
- Б) Місце проживання
- В) Стан здоров'я
- Г) Сімейний стан

2. Дієздатність характеризується як:

- А) Здатність суб'єкта правовідносин особисто своїми діями здійснювати та укладати цивільно-правові угоди
- Б) Здатність суб'єкта бути носієм суб'єктивних прав та юридичних обов'язків
- В) Здатність суб'єкта своїми діями набувати і самостійно здійснювати суб'єктивні права та виконувати юридичні обов'язки

Г) Здатність суб'єкта правовідносин самостійно нести юридичну відповідальність за скоєне правопорушення

3. Фізична особа стає повністю дієздатною в момент досягнення повноліття, яке в переважній більшості країн настає в:

- А) 18 років
- Б) 19 років
- В) 16 років
- Г) 21 рік

4. Поняття «емансипація» має значення:

- А) Процес звільнення від обмежень в правах, залежності, а також гноблення за ознакою віросповідання етнічних груп
- Б) Визнання неповнолітньої особи повністю дієздатною
- В) Надання жінкам рівноправності в суспільному, трудовому та сімейному житті
- Г) Відновлення повної цивільної дієздатності людини в судовому порядку

5. Часткову цивільну дієздатність мають:

- А) Особа із фізичними вадами
- Б) Малолітня особа
- В) Неповнолітня особа
- Г) Повнолітня особа із хронічним, стійким психічним розладом

Теми рефератів:

- 1.Оголошення особи безвісно відсутньою та померлою.
- 2.Особливості дієздатності фізичної особи у праві Франції, Німеччини.
- 3.Поняття фізичної особи в цивільному праві країн ЄС
- 4.Визнання безвісної відсутності та оголошення особи померлою в країнах прецедентного права.
- 5.Основні принципи цивільної правоздатності фізичної особи у праві країн ЄС.

Заняття 4. Юридичні особи у цивільно-правових системах країн ЄС

Компетенції:

- **Загальні:** засвоєння основ базових знань з професії; здатність до аналізу і синтезу; розв'язання проблем; міжособистісні навички та уміння; здатність працювати самостійно; дослідницькі навички і уміння; здатність застосовувати знання на практиці.

- **Глобальні:** критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі; знання особливостей та тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку; вміння проводити дослідження міжнародного характеру та масштабу; бути обізнаним та ставитись з повагою до культурного різноманіття народів.

- **Спеціальні:** студенти повинні оволодіти правилами самостійної роботи з відповідними нормативно-правовими актами, навичками практичної роботи, засвоїти зміст основних цивільно-правових інститутів, об'єктивні закономірності їх розвитку, сутність відповідних правових категорій, навчитися розуміти зміст норм зарубіжного цивільного права, набути досвіду науково-дослідної роботи в цій галузі правової науки.

Характер. Мета: Проаналізувати цивільно-правовий статус юридичних осіб в цивільному праві країн ЄС

Питання для розгляду:

4.1. Поняття та ознаки юридичної особи в різних цивільно-правових системах.

4.2. Теорії юридичної особи в доктрині цивільного права країн ЄС.

4.3. Фікція юридичної особи. Теорія реальності юридичної особи.

Практичне завдання:

Порівняйте законодавство України та Європейських держав(не менш 3) з цього питання та викладіть порівняльний аналіз у таблиці.

Вирішити тести:

1. Хто заснував теорію фікції юридичної особи?

- А) Брінц
- Б) Савіньї
- В) Гірке
- Г) Безелер

2. Яку правоздатність юридичних осіб розрізняє цивільне право країн ЄС?

- А) загальну та спеціальну
- Б) особливу та неособливу
- В) приватну та публічну
- Г) місцеву та регіональну

3. Коли була започаткована легалізація загальної правоздатності?

- А) 24 серпня 1991 року
- Б) 1 січня 1981 року

В) 9 березня 1968 року

Г) 14 жовтня 1973 року

4. У законодавчих актах Німеччини правоздатність юридичних осіб обумовлюється їхніми ...

А) правами

Б) функціями

В) ознаками

Г) цілями

5. В якому році англійським Законом про компанії було відмінено принцип *ultra vires* (зверх сили)?

А) 1989

Б) 1998

В) 1965

Г) 1956

Теми рефератів:

1. Види юридичних осіб в різних цивільно-правових системах світу.

2. Юридичні особи публічного права в цивільному праві країн ЄС

3. Правоздатність юридичної особи.

4. Загальна і спеціальна правоздатність юридичної особи в цивільному праві Німеччини.

5. Визнання дієздатності юридичної особи: форми і методи в цивільному праві країн ЄС.

6. Способи утворення юридичних осіб в цивільно-правових системах країн ЄС

7. Поняття та ознаки юридичної особи в різних цивільно-правових системах

Заняття 5. Торгові товариства в зарубіжних цивільно-правових системах.

Компетенції:

- **Загальні:** засвоєння основ базових знань з професії; здатність до аналізу і синтезу; розв'язання проблем; міжособистісні навички та уміння; здатність працювати самостійно; дослідницькі навички і уміння; здатність застосовувати знання на практиці.

- **Глобальні:** критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі; знання особливостей

та тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку; вміння проводити дослідження міжнародного характеру та масштабу; бути обізнаним та ставитись з повагою до культурного різноманіття народів.

- **Спеціальні:** студенти повинні оволодіти правилами самостійної роботи з відповідними нормативно-правовими актами, навичками практичної роботи, засвоїти зміст основних цивільно-правових інститутів, об'єктивні закономірності їх розвитку, сутність відповідних правових категорій, навчитися розуміти зміст норм зарубіжного цивільного права, набутти досвіду науково-дослідної роботи в цій галузі правової науки.

Характер. Мета: Дати юридичну характеристику торгових товариств в зарубіжних цивільно-правових системах

Питання для розгляду:

- 5.1. Поняття торгового товариства як організаційної форми об'єднання осіб.
- 5.2. Спільні риси торгових товариств різних країн ЄС.
- 5.3. Основні види торгових товариств в країнах романо-германського права.

Практичне завдання:

Порівняйте законодавство України та Європейських держав(не менш 3) з цього питання та викладіть порівняльний аналіз у таблиці.

Розробити таблицю основних видів торгових товариств у континентальній системі та організаційних форм підприємницької діяльності в Англії.

Теми рефератів:

- 1. Поняття представництва в цивільному праві країн ЄС.
- 2. Пряме та законне представництво в країнах континентальної Європи. (Франція, Німеччина).
- 3. Торгове представництво та посередництво в континентальній цивільно-правовій системі.
- 4. Представництво службовців торгового товариства (прокура, торгове повноваження, комівоаяжерство).

5.Самостійні торгові представники (торгові агенти) в правових системах країн ЄС.

6.Реєстрація комерсантів (торгова реєстрація). Значення та принципи торгової реєстрації.

7.Торгові книги комерсантів. Фірмове найменування.

8.Право комерсанта на фірму.

Заняття 6. Представництво в цивільному праві країн ЄС.Торгове представництво. Комерсанти та торгові угоди

Компетенції:

- **Загальні:** засвоєння основ базових знань з професії; здатність до аналізу і синтезу; розв'язання проблем; міжособистісні навички та уміння; здатність працювати самостійно; дослідницькі навички і уміння; здатність застосовувати знання на практиці.

- **Глобальні:** критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі; знання особливостей та тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку; вміння проводити дослідження міжнародного характеру та масштабу; бути обізнаним та ставитись з повагою до культурного різноманіття народів.

- **Спеціальні:** студенти повинні оволодіти правилами самостійної роботи з відповідними нормативно-правовими актами, навичками практичної роботи, засвоїти зміст основних цивільно-правових інститутів, об'єктивні закономірності їх розвитку, сутність відповідних правових категорій, навчитися розуміти зміст норм зарубіжного цивільного права, набути досвіду науково-дослідної роботи в цій галузі правової науки.

Характер. Мета: Дати юридичну характеристику представництва та комерсанта в зарубіжних цивільно-правових системах

Питання для розгляду:

6.1.Поняття представництва в цивільному праві країн ЄС.

6.2. Пряме та законне представництво в країнах континентальної Європи.

6.3. Торгове представництво та посередництво в континентальній цивільно-правовій системі.

6.4. Представництво службовців торгового товариства.

6.5. Самостійні торгові представники (торгові агенти) в правових системах країн ЄС.

Практичне завдання:

Порівняйте законодавство України та Європейських держав(не менш 3) з цього питання та викладіть порівняльний аналіз у таблиці.

Законспектувати. Довіреність: визначення, форма, терміни. Інститут доручення в цивільному праві. Загальна характеристика.

Теми рефератів:

- 1.Торгове представництво та посередництво в континентальній цивільно-правовій системі.
- 2.Поняття представництва в цивільному праві країн ЄС.
- 3.Поняття торгового товариства як організаційної форми об'єднання осіб

Заняття 7. Речові права в зарубіжних цивільно-правових системах країн ЄС

Компетенції:

- **Загальні:** засвоєння основ базових знань з професії; здатність до аналізу і синтезу; розв'язання проблем; міжособистісні навички та уміння; здатність працювати самостійно; дослідницькі навички і уміння; здатність застосовувати знання на практиці.

- **Глобальні:** критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі; знання особливостей та тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку; вміння проводити дослідження міжнародного характеру та масштабу; бути обізнаним та ставитись з повагою до культурного різноманіття народів.

- **Спеціальні:** студенти повинні оволодіти правилами самостійної роботи з відповідними нормативно-правовими актами, навичками практичної роботи, засвоїти зміст основних цивільно-правових інститутів, об'єктивні закономірності їх розвитку, сутність відповідних правових категорій, навчитися розуміти зміст норм зарубіжного цивільного права, набути досвіду науково-дослідної роботи в цій галузі правової науки.

Характер. Мета: Дати юридичну характеристику речовим правам в зарубіжних цивільно-правових системах

Питання для розгляду:

- 7.1.Поняття та види речових прав у цивільно-правових системах країн ЄС.
- 7.2.Абсолютний характер речових прав.
- 7.3.Право слідування та право переваги в речових правах.
- 7.4.Об'єкти речових прав в цивільному праві країн ЄС.
- 7.5.Класифікація об'єктів речового права. Рухоме й нерухоме майно в цивільному праві різних країн ЄС.

Практичне завдання:

Порівняйте законодавство України та Європейських держав(не менш 3) з цього питання та викладіть порівняльний аналіз у таблиці.

Законспектувати у вигляді таблиці класифікацію речових прав. Їхня відмінність від зобов'язальних прав

Теми рефератів:

- 1.Об'єкти речових прав в цивільному праві країн ЄС та їх класифікація
- 2..Поняття та види речових прав у цивільно-правових системах країн ЄС.
- 3.Підстави набуття права власності в цивільному праві країн ЄС.
- 4.Поняття, зміст та форми права власності в правових системах країн ЄС.
- 5.Поняття та зміст права власності в правових системах країн ЄС
- 6.Захист права власності у цивільному праві країн ЄС.

Заняття 8. Загальні положення про зобов'язання в цивільному праві країн ЄС. Загальні положення про договори в цивільному праві країн ЄС

Компетенції:

- **Загальні:** засвоєння основ базових знань з професії; здатність до аналізу і синтезу; розв'язання проблем; міжособистісні навички та уміння; здатність працювати самостійно; дослідницькі навички і уміння; здатність застосовувати знання на практиці.

- **Глобальні:** критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі; знання особливостей та тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку; вміння проводити

дослідження міжнародного характеру та масштабу; бути обізнаним та ставитись з повагою до культурного різноманіття народів.

- **Спеціальні:** студенти повинні оволодіти правилами самостійної роботи з відповідними нормативно-правовими актами, навичками практичної роботи, засвоїти зміст основних цивільно-правових інститутів, об'єктивні закономірності їх розвитку, сутність відповідних правових категорій, навчитися розуміти зміст норм зарубіжного цивільного права, набути досвіду науково-дослідної роботи в цій галузі правової науки.

Характер. Мета: Дати юридичну характеристику зобов'язань та договорів в зарубіжних цивільно-правових системах

Питання для розгляду:

8.1. Поняття та види зобов'язань у різних правових системах.

8.2. Підстави виникнення зобов'язань.

8.3. Зобов'язання із договору та квазідоговору, делікту та квазіделікту. 8.4. Зобов'язання із закону, угоди, делікту, безпідставного збагачення та ведення чужих справ без доручення.

8.5. Цивільно-правова відповідальність за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань.

8.6. Збитки в цивільному праві країн ЄС.

Практичне завдання:

Порівняйте законодавство України та Європейських держав(не менш 3) з цього питання та викладіть порівняльний аналіз у таблиці.

Законспектувати у вигляді таблиці види договорів у різних правових системах. Вказати на різницю у розумінні договору у праві країн континентальної Європи та Англії

Теми рефератів:

1. Поняття способів забезпечення зобов'язань в доктрині цивільного права країн ЄС.

2. Поняття та види зобов'язань у різних правових системах.

- 3.Поняття позадоговірних зобов'язань та зобов'язань із заподіяння шкоди у різних цивільно-правових системах.
- 4.Зобов'язання із договору та квазідоговору, делікту та квазіделікту в цивільному праві Франції.
- 5.Цивільно-правова відповідальність за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань в цивільному праві країн ЄС.
- 6.Вина в зобов'язаннях із заподіяння шкоди в цивільному праві країн ЄС.
- 7.Майнова та моральна шкода в зобов'язаннях по відшкодуванню в цивільному праві країн ЄС.
- 8.Зобов'язання із закону, угоди, делікту, безпідставного збагачення та ведення чужих справ без доручення у праві Німеччини.
- 9.Види способів забезпечення зобов'язань в цивільному праві країн ЄС.

Заняття 9. Спадкове право

Компетенції:

- **Загальні:** засвоєння основ базових знань з професії; здатність до аналізу і синтезу; розв'язання проблем; міжособистісні навички та уміння; здатність працювати самостійно; дослідницькі навички і уміння; здатність застосовувати знання на практиці.

- **Глобальні:** критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі; знання особливостей та тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку; вміння проводити дослідження міжнародного характеру та масштабу; бути обізнаним та ставитись з повагою до культурного різноманіття народів.

- **Спеціальні:** студенти повинні оволодіти правилами самостійної роботи з відповідними нормативно-правовими актами, навичками практичної роботи, засвоїти зміст основних цивільно-правових інститутів, об'єктивні закономірності їх розвитку, сутність відповідних правових категорій, навчитися розуміти зміст норм зарубіжного цивільного права, набути досвіду науково-дослідної роботи в цій галузі правової науки.

Характер. Мета: Проаналізувати цивільно-правовий статус спадкодавців та спадкоємців в цивільному праві країн ЄС

Питання для розгляду:

9.1. Поняття та джерела спадкового права країн континентальної системи права

9.2. Поняття спадщини. Спадкування за заповітом.

9.3. Спадкування за законом у цивільному праві країн ЄС.

9.4. Суб'єкти спадкування.

9.5. Перехід спадкового майна до спадкоємців у країнах континентальної системи права. 9.6. Відповідальність за боргами спадкодавця.

Практичне завдання:

Порівняйте законодавство України та Європейських держав (не менш 3) з цього питання та викладіть порівняльний аналіз у таблиці.

Вирішити тести:

1. Виражене у встановленій законом формі волевиявлення спадкодавця, яке визначає юридичну долю його майна на випадок його смерті, це:

- А) договір
- Б) заповіт
- В) контракт
- Г) угода

2. Основний принцип складання заповіту:

- А) принцип свободи
- Б) принцип рівності осіб
- В) принцип вільного формування вимог
- Г) принцип неприпустимості свавільного втручання у особисте життя спадкодавця

3. За яким спадковим правом не мають сили заповідальні розпорядження на користь лікарів, іншого медичного персоналу та аптекарів, пацієнтом яких заповідач був під час хвороби, що стала причиною його смерті, якщо ці заповідальні розпорядження були зроблені за час цієї ж хвороби, або вони складені на користь духовних наставників і сповідачів:

- А) за німецьким
- Б) за українським
- В) за англійським
- Г) за французьким

4. Заповіт, повністю написаний самим заповідачем, підписаний та датований ним, це:

- А) письмовий заповіт
- Б) публічний заповіт
- В) власноручний заповіт
- Г) всі відповіді вірні

5. Право якої країни передбачає лише одну основну форму заповіту, яку було встановлено ще в 1837 році:

- А) право Англії
- Б) право Німеччини
- В) право України
- Г) право Франції

6. Згідно з правом Німеччини, що може послужити позбавленню права спадкування?

- А) замах на життя чи навмисного спричинення його смерті, заподіяння шкоди здоров'ю, примушенні його до складання заповіту;
- Б) Зрада одним із подружжя;
- В) Ненадання вчасно згоди на отримання спадку;
- Г) Ненадання згоди низхідних родичів.

7. Що значить «спадкування за законом»?

- А) спадкування згідно з заповіту;
- Б) спадкування державою, у разі відсутності нащадків;
- В) спадкування за відсутності заповіту;
- Г) в законодавстві європейських країн відсутній такий термін.

8. Скільки ліній рідства розрізняє Французький Цивільний Кодекс?

- А) 3;
- Б) 4;
- В) 5;
- Г) 6.

9. Скільки парантеллу наявні у Швейцарському законодавстві?

- А) не обмежена кількість;
- Б) 3;
- В) 7;
- Г) 9.

10. Яке поняття вживається у Німецькому законодавстві замість поняття «парантеллу»?

- А) правило «тріщини»;
- Б) поняття «лінія»;
- В) поняття «рівень»;
- Г) поняття «черга».

Теми рефератів:

1. Поняття та джерела спадкового права країн континентальної системи права (Франція, Німеччина).

2. Інститут особистого представника за заповітом та адміністратора спадкового майна в праві англо-американської системи.

3. Відкликання та зміна заповіту, виконання заповіту в цивільному праві країн ЄС.
4. Відповідальність за боргами спадкодавця в цивільному праві країн ЄС.
5. Перехід спадкового майна до спадкоємців в країнах континентальної системи права.
6. Спадкування за законом у цивільному праві країн ЄС
7. Спадкування за заповітом цивільному праві країн ЄС
8. Свобода заповіту в різних цивільно-правових системах.
9. Види заповіту. Заповідальні розпорядження в цивільному праві країн ЄС.
10. Частки спадкоємців за законом у спадковому майні в цивільному праві країн ЄС.

Заняття 10. Загальні положення сімейного права

Компетенції:

- **Загальні:** засвоєння основ базових знань з професії; здатність до аналізу і синтезу; розв'язання проблем; міжособистісні навички та уміння; здатність працювати самостійно; дослідницькі навички і уміння; здатність застосовувати знання на практиці.

- **Глобальні:** критично мислити і генерувати креативні ідеї та вирішувати важливі проблеми на інноваційній основі; знання особливостей та тенденцій сучасного цивілізаційного розвитку; вміння проводити дослідження міжнародного характеру та масштабу; бути обізнаним та ставитись з повагою до культурного різноманіття народів.

- **Спеціальні:** студенти повинні оволодіти правилами самостійної роботи з відповідними нормативно-правовими актами, навичками практичної роботи, засвоїти зміст основних цивільно-правових інститутів, об'єктивні закономірності їх розвитку, сутність відповідних правових категорій, навчитися розуміти зміст норм зарубіжного цивільного права, набути досвіду науково-дослідної роботи в цій галузі правової науки.

Характер. Мета: Проаналізувати цивільно-правовий статус подружжя в цивільному праві країн ЄС

Питання для розгляду:

10.1. загальна характеристика джерел сімейного права країн ЄС.

10.2. Поняття шлюбу у праві країн ЄС.

10.3. Умови укладення шлюбу в праві країн ЄС.

10.4. Визнання шлюбу недійсним та його правові наслідки.

10.5. Підстави припинення шлюбу у різних цивільно-правових системах країн ЄС.

10.6. Права та обов'язки подружжя в праві країн ЄС.

Практичне завдання:

Порівняйте законодавство України та Європейських держав(не менш 3) з цього питання та викладіть порівняльний аналіз у таблиці.

Теми рефератів:

1. Загальна характеристика джерел сімейного права країн ЄС

2. Правовий режим майна подружжя

3. Поняття шлюбу у праві країн ЄС.

4. Порядок укладення шлюбу. Перешкоди до укладення шлюбу у різних цивільно-правових системах.

5. Визнання шлюбу недійсним та його правові наслідки.

6. Особисті немайнові правовідносини подружжя за сімейн права країн ЄС.

Питання для підготовки до ККР з предмету Цивільне право країн ЄС

1. Загальна характеристика континентальної (романо-германської) системи.
2. Об'єкти речових прав в цивільному праві країн ЄС та їх класифікація
3. Джерела цивільного і торгового права в країнах континентальної системи права
4. Поняття та види речових прав у цивільно-правових системах країн ЄС.
5. Поняття, зміст та форми права власності в правових системах країн ЄС.
6. Поняття представництва в цивільному праві країн ЄС.
7. Поняття фізичної особи в цивільному праві країн ЄС
8. Поняття та види зобов'язань у різних правових системах.
9. Істотні, звичайні та випадкові умови договору в цивільному праві країн романо-германської системи.
10. Загальна і спеціальна правоздатність юридичної особи в цивільному праві Німеччини.
11. Поняття договорів в цивільному праві країн ЄС.
12. Випадок та непереборна сила в різних цивільно-правових системах.
13. Співвідношення різних джерел права в країнах континентальної Європи.
14. Поняття позадоговірних зобов'язань та зобов'язань із заподіяння шкоди у різних цивільно-правових системах.
15. Свобода заповіту в різних цивільно-правових системах.
16. Особливості дієздатності фізичної особи у праві Франції, Німеччини.
17. Поняття способів забезпечення зобов'язань в доктрині цивільного права країн ЄС.
18. Дієздатність осіб при укладенні угод в цивільному праві країн ЄС
19. Законна підстава договору (кауза) в країнах континентальної Європи.
20. Поняття товарних знаків та знаків обслуговування в цивільному праві країн ЄС.
21. Визнання дієздатності юридичної особи: форми і методи в цивільному праві країн ЄС.
22. Поняття застави та її види в різних правових системах
23. Види заповіту. Заповідальні розпорядження в цивільному праві країн ЄС.
24. Правоздатність юридичної особи.
25. Поняття шкоди в цивільному праві країн ЄС.
26. Частки спадкоємців за законом у спадковому майні в цивільному праві країн ЄС.
27. Способи утворення юридичних осіб в цивільно-правових системах країн ЄС

28. Умови дійсності договору в цивільно-правових системах країн ЄС
29. Задоволення вимог кредитора за рахунок заставленого майна.
30. Юридичні особи публічного права в цивільному праві країн ЄС
31. Поняття та зміст права власності в правових системах країн ЄС
32. Зобов'язання із договору та квазідоговору, делікту та квазіделікту в цивільному праві Франції.
33. Цивільно-правова відповідальність за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань в цивільному праві країн ЄС.
34. Види юридичних осіб в різних цивільно-правових системах світу.
35. Підстави набуття права власності в цивільному праві країн ЄС.
36. Конкуренція позовів (конкуренція відповідальності) в цивільному праві Німеччини.
37. Визнання безвісної відсутності та оголошення особи померлою в країнах прецедентного права.
38. Правове значення змісту договору в цивільному праві країн ЄС.
39. Германське торгове уложення (ГТУ) 1900 р.: загальні риси, значення; співвідношення з ГЦУ.
40. Підстави звільнення боржника від відповідальності в цивільному праві країн ЄС.
41. Оферта та акцепт у цивільному праві країн ЄС.
42. Співвідношення цивільних і торгових кодексів країн ЄС.
43. Вина в зобов'язаннях із заподіяння шкоди в цивільному праві країн ЄС.
44. Германське цивільне уложення (ГЦУ) 1900 р.: загальні риси та значення.
45. Майнова та моральна шкода в зобов'язаннях по відшкодуванню в цивільному праві країн ЄС.
46. Визнання шлюбу недійсним та його правові наслідки.
47. Основні принципи цивільної правоздатності фізичної особи у праві країн ЄС.
48. Поняття торгового товариства як організаційної форми об'єднання осіб
49. Збитки в цивільному праві країн ЄС.
50. Поняття джерел цивільного і торгового права країн ЄС.
51. Види способів забезпечення зобов'язань в цивільному праві країн ЄС.
52. Поняття і зміст дієздатності в різних цивільно-правових системах.
53. Підстави виникнення іпотеки за законодавством країн ЄС.
54. Поняття та способи компенсації моральної шкоди в зарубіжних цивільно-правових системах.
55. Поняття та ознаки юридичної особи в різних цивільно-правових системах
56. Укладення договору в цивільному праві країн ЄС.
57. Особисті немайнові правовідносини подружжя за сімейні права країн ЄС.
58. Оголошення особи безвісно відсутньою та померлою.
59. Захист права власності у цивільному праві країн ЄС.
60. Зобов'язання із закону, угоди, делікту, безпідставного збагачення та ведення чужих справ без доручення у праві Німеччини.
61. Види та наслідки угод, укладених з порушенням вимог до дієздатності осіб.
62. Торгове представництво та посередництво в континентальній цивільно-правовій системі.

- 63. Загальна характеристика джерел сімейного права країн ЄС
- 64. Правовий режим майна подружжя
- 65. Поняття шлюбу у праві країн ЄС.
- 66. Порядок укладення шлюбу. Перешкоди до укладення шлюбу у різних цивільно-правових системах.
- 67. Поняття та джерела спадкового права країн континентальної системи права (Франція, Німеччина).
- 68. Інститут особистого представника за заповітом та адміністратора спадкового майна в праві англо-американської системи.
- 69. Відкликання та зміна заповіту, виконання заповіту в цивільному праві країн ЄС.
- 70. Відповідальність за боргами спадкодавця в цивільному праві країн ЄС.
- 71. Перехід спадкового майна до спадкоємців в країнах континентальної системи права.
- 72. Спадкування за законом у цивільному праві країн ЄС
- 73. Спадкування за заповітом цивільному праві країн ЄС

Варіанти контрольних робіт

для виконання підсумкової модульної роботи

Варіант 1. (За прізвищем з літери А до Б)

- 1. Види юридичних осіб та інші форми здійснення підприємництва англо-американській цивільно-правовій системі.
- 2. Поняття та види торгового представництва в країнах континентального права.
- 3. Опіка та усиновлення в праві країн ЄС.

Варіант 2 (За прізвищем з літери В до Г)

- 1. Спадкування за законом в різних цивільно-правових системах.
- 2. Класифікація договорів у цивільному праві країн ЄС.
- 3. Неустойка у праві країн континентальної Європи.

Варіант 3 (За прізвищем з літери Д до Ж)

- 1. Інститут особистого представника за заповітом та адміністратора спадкового майна
- 2. Загальна характеристика джерел сімейного права країн ЄС.
- 3. Поняття шлюбу у праві країн ЄС.

Варіант 4 (За прізвищем з літери З до К)

- 1. Підстави виникнення іпотеки за законодавством країн ЄС.
- 2. Поняття шкоди в цивільному праві країн ЄС.
- 3. Поняття товарних знаків та знаків обслуговування в цивільному праві країн ЄС.

Варіант5 (За прізвищем з літери Л до Н)

- 1.Оферта та акцепт у цивільному праві країн ЄС.
- 2.Придбання права на товарний знак за правом країн ЄС.
- 3.Поняття та джерела спадкового права країн континентальної системи права

Варіант 6 (За прізвищем з літери О до Р)

- 1.Способи забезпечення виконання зобов'язань у цивільному і торговому праві країн ЄС.
- 2.Поняття договору в цивільному праві країн ЄС та їх класифікація.
- 3.Підстави припинення шлюбу у різних цивільно-правових системах країн ЄС.

Варіант7 (За прізвищем з літери С до У)

- 1.Реалізація спадкових прав у країнах континентальної та англо-американської правових систем.
- 2.Поняття договорів в цивільному праві країн ЄС.
- 3.Торгове (комерційне) представництво в англо-американській правовій системі.

Варіант 8 (За прізвищем з літери Ф до Ц)

- 1.Зобов'язання із заподіяння шкоди у праві ФРН, Франції.
- 2.Компенсація моральної шкоди в праві країн ЄС.
- 3.Поняття та джерела спадкового права країн ЄС.\

Варіант 9 (За прізвищем з літери Ч до Е)

- 1.Джерела цивільного і торгового права Франції.
- 2.Класифікація юридичних осіб в правових системах країн ЄС.
- 3.Поняття та види торгових товариств у праві країн ЄС.

Варіант 10 (За прізвищем з літери Ю до Я)

- 1.Види сервітутів.
- 2.Інститут довірчої власності в праві країн ЄС
- 3.Зміст та виконання зобов'язань в цивільно-правових системах країн ЄС.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за шкалою ЄКТС	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
		для курсової	для заліку
A	90-100	відмінно	зараховано
B	82-89	добре	
C	74-81		
D	64-73	задовільно	
E	60-63		
FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
F	1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованой литературы з курсу «Цивільне право країн ЄС»

1. Введение в сравнительное правоведение. Учебное пособие. / Х.Бехруз. – Одесса : «Юр. література», 2002
2. Богатых Е.А. Гражданское и торговое право: от древнего римского к современному российскому. Учебное пособие М.: Контракт, 2000
3. Гражданское и торговое право капиталистических государств. Изд. Третье, перераб. и доп.- М., Международные отношения, 1993
4. Канзафарова И.С. Гражданское и торговое право зарубежных стран. Уч. пособие. – Харьков: Одиссей, 2003
5. Коммерческое право зарубежных стран. Учебник для вузов. / Бушев А.Ю., Макарова О.А., Попондопуло В.Ф. – СПб.: Питер, 2003
6. Цивільне право України. Академічний курс. У двох томах. Том 1. Загальна частина. Підручник. / за ред. Шевченко Я.М. – К.: Ін Юре, 2003
7. Батлер Уильям Э., Гаши- М.Е. Корпорации и ценные бумаги по праву России и США. – М., Зерцало, 1997
8. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США. – К., 1999.
9. Богуславский М.М. Международное частное право. 2-е изд. – М., Международные отношения, 1994
10. Бушуев А.Ю., Макарова О.А. Коммерческое право зарубежных стран. – М.-С.-Птб. – К., - Х., 2003
11. Васильев Е.А. Правовое регулирование несостоятельности и банкротств в гражданском и торговом праве капиталистических государств. Учебн.пособ. – М., 1983
12. Васильченко В.В. Римське спадкове право на тлі права сучасного. – Запоріжжя: Верже, 1999
13. Германское торговое уложение. – Бонн, 1993
14. Гражданские кодексы зарубежных стран/ Под. Ред. В.В.Безбаха. – М., Зерцало, 1999
15. Гражданское право. Учебник. Изд. Второе перераб. и доп. / Под ред. А.П.Сергеева, , Ч.1. – М., Проспект, 1997
16. Гражданское и торговое право капиталистических стран / Под ред. В.П.Мозолина и М.И.Кулагина – М., 1980
17. Гражданское и торговое право капиталистических стран / Под ред. Р.Л.Нарышкиной. – Ч.1. – М., 1983
18. Гражданское, торговое и семейное право капиталистических стран. Сборник нормативных актов: авторское право. М., 1988
19. Гражданское, торговое и семейное право капиталистических стран. Сборник нормативных актов: гражданские и торговые кодексы. – М., 1986

18. Гражданское, торговое и семейное право капиталистических стран. Сборник нормативных актов: законодательство о компаниях, монополиях и конкуренции. – М., 1987
19. Гражданское, торговое и семейное право капиталистических стран. Сборник нормативных актов: обязательственное право. – М., 1989
20. Давид Р. Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности. – М., 1999
21. Единообразный торговый кодекс США. – М., 1996
22. Жамен С., Лакур Л. Торговое право: Учебн. пособ. - М., 1993
23. Загальна теорія держави і права. Навч.посібн./ За ред. В.В.Копейчикова – К., Юрінком Інтер, 1998
24. Загорулько А.И. Обязательства по возмещению вреда, причиненного субъектами гражданского права. – Харьков: Консум, 1996.
25. Зенин И.А. Гражданское и торговое право капиталистических стран. Учебное пособие. – М., МГУ, 1992. Зыкин И.С. Обычай и обыкновения в международной торговле. – М., 1983
26. Иванов И.Д. Современные монополии и конкуренция. – М., 1980
27. Канзафарова И.С.Гражданское и торговое право зарубежных стран. – Х.: Одиссей, 2003
28. Красавина Л.Н. Международные валютные и кредитные отношения капиталистических стран. – М., 1986
29. Кросс Руперт. Прецедент в английском праве. – М., 1985
30. Кулагин М.И. Государственно-монополистический капитализм и юридическое лицо. – М., 1987
31. Лазар Я. Собственность в буржуазной правовой теории. – М., 1985
32. Лунц Л.А. Денежное обязательство в гражданском и коллизионном праве капиталистических стран. – М., 1982
33. Мамутов В.К., Чувпило О.О. Господарче право зарубіжних країн. Підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. – К.: Ділова Україна, 1996
34. Матвеев Ю.Г. Англо-американское деликтное право. – М., 1973
35. Матвеев Ю.М. Международные конвенции по авторскому праву. – М., 1978
36. Медведев Е. Розенберг М. Конвенция ООН по договорам международной купли-продажи товаров / Внешняя торговля . –1981. - №1
- 37.Международный коммерческий арбитраж. – К., 1995 Мусин В.А. Международные торговые контракты. – Л., 1986
38. Нарышкина Р.Л. Акционерное право США (Правовое положение предпринимательских корпораций США). – М., 1978
39. Нарышкина Р.Л. Источники гражданского и торгового права буржуазных государств. – М., 1956
- Общая теория государства и права. Академический курс в 2-х томах. Т.2.Теория права. – М., Зерцало, 1998
40. Основные институты гражданского права зарубежных стран. Сравнительно-правовое исследование. - М.: НОРМА, 1999

41. Памятники римского права: Законы XII таблиц. Институции Гая. Дигесты Юстиниана. — М.: Зерцало, 1997
42. Плотнікова Т.В. «Новий курс» Ф.Д. Рузвельта та еволюція цивільного права США. Автореф. дис. . . канд. юрид. Наук. — К., 1998
43. Саватье Р. Теория обязательств. — М., 1972
44. Савельев В.А. Гражданский кодекс Германии (история, система, институты): Учебн. пособие — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Юрист, 1994
45. Свядосц Ю.И. Регулирование ограничительной хозяйственной практики в буржуазном праве. Учебн. пособ. — М., 1988
46. Сравнительное правоведение. / Под ред. Ю.А. Тихомирова. — М., 1998
47. Харитонов О. Порівняльнє право Європи. Посібник. — Х.: Одісей, 2002
48. Уолкер Р. Английская судебная система. — М., 1980 Ансон В. Договорное право. — М., 1984
49. Шапп Ян. Основы гражданского права Германии: Учебник. — М.: Бек, 1996
50. Теоретичні та практичні проблеми правового забезпечення соціально — економічного та політичного розвитку суспільства і держави: Монографія / В. Ф. Опришко, Ф.П. Шульженко, О.О. Гайдюлін та ін.; За заг. ред. В. Ф. Опришка, Ф. П. Шульженка. К.: КНЕУ, 2006.
51. Шимон С.І. Цивільне та торгове право зарубіжних країн. Навч. посіб. (Курс лекцій). — К.: КНЕУ, 2004.
52. Гражданское и торговое право зарубежных стран. Учебник Под ред. Курбанова Р.А. "Издательство "Проспект", 2015 г. — 447с.
53. Право Европейского союза: Учебник для вузов / Под ред. С.Ю. Кашкина — М.: Юрист, 2009. — 1054 с.
54. Право Європейського Союзу: підручник/ за ред. В.І. Муравйова. — К.: Юрінком Інтер, 2011. — 704 с.

15. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Офіційний портал Верховної Ради України. Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.
 Офіційний веб-сайт Конституційного суду України: [http:// www.kcu.gov.ua](http://www.kcu.gov.ua).
 Офіційне Інтернет-представництво Президента України: [http:// www.president.gov.ua/](http://www.president.gov.ua/).
 Офіційний сайт Вищої ради юстиції: <http://www.vru.gov.ua/>.
 Офіційний веб-сайт Верховного суду України: [http:// www.scourt.gov.ua/](http://www.scourt.gov.ua/).
 Офіційний веб-портал Судова влада України <http://court.gov.ua/>.
 Офіційний сайт Кабінету Міністрів України: <http://kmu.gov.ua>.
 Офіційний сайт Верховної ради України: <http://rada.gov.ua>.
 Єдиний державний реєстр судових рішень України. Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua>.